

COLECȚIONARI DE ARTĂ POPULARĂ ROMÂNEASCĂ – PROMOTORI AI PATRIMONIULUI CULTURAL NAȚIONAL

Gabriela BOANGIU*

*cercetător Științific III dr., Institutul
de Cercetări Socio-Umane
„C.S. Nicolăescu-Ploșor”,
Craiova, al Academiei Române

Abstract: *The act of wearing the Romanian traditional costume nowadays represents a cultural movement. The Facebook community „La Blouse Roumaine” (titled after the Matisse painting) became very popular and it also established a day to celebrate „la” – the Romanian Blouse, on the 24th of June – a special day in the Romanian popular calendar. There are also many collectors of popular costumes from different regions of Romania, along with artisans who promote the Romanian popular costume. Important fashion houses from Western Europe got inspiration from the Romanian popular costume, like Dior for exemple. This situation encouraged local artisans to promote their work on the internet – on Facebook, Youtube etc.*

Keywords: *Romanian traditional costume, collections, artisans, Romanian Royal House.*

Cuvinte-cheie: *costum popular românesc, colecționari, artizani, Casa Regală a României.*

1. Introducere

Etnologia, nu de puține ori, a știut să descopere, să scoată la lumină importanța unor fenomene naționale. Încercăm, din această perspectivă, să subliniem și noi rolul marcant pe care îl are astăzi costumele populare, atât din perspectiva colecțiilor de artă populară, în particular a costumelor populare și artizanii creatori de costume populare ce se mișcă pe firul realizărilor între autenticitate și simplitate.

2. Casa Regală a României și importanța costumului popular în epocă

Într-o primă etapă vom analiza evoluția costumului popular la începutul secolului al XX-lea, importanța sa pentru Casa Regală a României și formarea reprezentărilor simbolice ale unității, originalității și unicității culturii românești.

Începutul secolului al XX-lea reprezintă un reviriment al națiunilor, o trezire a conștiinței de sine a acestora, reprezintă etapa de șlefuire a metodei etnografice de investigare a specificului național. Perioada romantică reprezentase o etapă a acestui proces de formare a statelor naționale, iar această perioadă romantică avea în continuare reverberații. Așadar, Marea Unire reprezintă împlinirea unui deziderat al românilor de pretutindeni, România dobândind imaginea întregită a întregului neam: Oltenia, Muntenia, Moldova, Transilvania, Basarabia și Bucovina, și Dobrogea.

Costumul popular românesc se construiește din imaginile suprapuse ale costumului popular specific mai multor regiuni etnofolclorice.

Carol I a cunoscut particularitățile și frumusețea acestui costum și a reușit să îi insuflă iubirea pentru acesta și soției sale, regina Elisabeta. Există numeroase fotografii ale epocii, reprezentând-o pe Regină îmbrăcată în costumul popular. Aceasta a reușit să impună prezența costumului popular la Curtea Regală, fiind adoptat de numeroase doamne ale aristocrației românești. Iată ce scria Regina Elisabeta în introducerea la cartea „Arta de a lucra cu suveica”, scrisă de prietena ei, Lady Katherin Hoare, apărută în anul 1910, la Londra: „Oare există tablou mai încântător decât o țărăncă româncă, îmbrăcată în costum popular, cu fusta roșie sau oranj, cu broboada galbenă aruncată peste cozile negre, cu ochii mari, negri și luminoși, cu ulciorul verde pe cap, grăbindu-se spre casă, sau o doamnă româncă, cu veșminte splendide, cu un minunat val alb sau galben, lucrând la războiul de țesut?”¹

Regina Elisabeta a purtat costumul popular românesc din diverse zone etnografice, îndemnând doamnele din suita sa să îi urmeze exemplul. În anul 1885, regina Elisabeta le sugera invitaților ca la balul Curții doamnele să îmbrace vechiul și frumosul costum țărănesc².

Regina Maria a României, soția Regelui Ferdinand, a reușit să așeze costumul popular românesc la loc de cinste, purtându-l la importante evenimente. Și Principesele i-au urmat exemplul, la fel o multitudine de doamne din înalta aristocrație română. Iată câteva exemple:

Regina Maria a înnobilit costumul popular românesc prin adăosuri de bijuterii specifice epocii, dar și prin reutilizarea paftalelor specifice costumelor domnițelor române. De asemenea, podoabele pentru cap sunt folosite într-un mod original, pentru a aduce în prezentul „acela” frumusețea costumului popular românesc, și bucurându-se de actualitatea frumuseții sale.

¹Ioana Gabriela Duicu, *Podoaba de influență balcanică, între portul popular și elită*, în Anuarul Institutului de Etnografie și Folclor „Constantin Brăiloiu, serie nouă, tomul 26, 2015, p. 67.

²*Ibidem*.

Regina Maria a României călătorea în diverse regiuni ale Regatului și obișnuia să poarte costumele populare reprezentative pentru zona respectivă. A reușit să poarte costumul popular românesc într-un mod unic și original.

Regina Maria a României a fost reprezentanta de seamă a feminității românești, mamă și soție demnă, a știut să lupte pentru recunoașterea Marii Uniri în întreaga lume. Personalitate aparte, Regina Maria a României a îndrăgit civilizația românească și a știut să descopere cu rafinament frumusețea acestui popor; iată ce mărturisea: „Adevărul e că în mine era o adâncă și neînvingătoare *joie de vivre* peste care nu se putea trece, pe care nici o desaprobară și nici o încâtușare nu o putuse înăbuși. Oriunde mergeam duceam cu mine această bucurie de a trăi; pentru mine orice lucru avea interes și totul mă însuflețea, așa dar în chip firesc și eu însuflețeam pe cei cu care mă întâlneam. Isvorul acestei neasemănate puteri de viață nu era altul decât sănătatea mea excepțională și iubirea mea pentru natură și tot ce e frumos.”³ Regina Maria a României are curajul de a promova un stil original de a se purta și nu numai, are curajul de a se apropia de ce înseamnă românitate, de ce este frumos și merită salvat prin revalorizare. Costumul popular românesc dobândește astfel un loc de cinste, de onoare, vorbind despre măiestria femeilor care îl realizau, care încercau să păstreze trăsăturile specifice zonelor etnofolclorice cărora le aparțineau.

În cel de-al patrulea volum al Memoriilor, regina Maria a lăsat o amplă descriere a vizitei întreprinse în mai și iunie 1919, împreună cu regele, în Transilvania. Regina Maria își amintește, referitor la această vizită a cuplului regal: „A venit și marea zi când s-a hotărât ca Regele împreună cu mine să mergem în primul nostru tur prin Transilvania, pentru a ne vizita poporul de curând eliberat. Acesta este momentul suprem; este pecetea pusă pe victoria țării, realizarea finală a marelui vis pentru care așa de mulți au luptat, pentru care așa de mulți au murit. (...) Și astfel a fost într-adevăr o călătorie de neuitat, ca un periplu în transă de la un loc la altul, un spectacol fără de sfârșit de minunate procesiuni țărănești care se desfășurau în fața noastră ca un fantastic spectacol de culori; fără margini de frumos. Vis al tuturor Visurilor: unirea tuturor Românilor sub un singur sceptru, iar acesta a devenit realitate sub domnia noastră”⁴. Tineri și bătrâni, femei și copii se bucurau laolaltă de realizarea înfăptuirii Marii Uniri din anul 1918 care a marcat sfârșitul unei perioade pline de frământări politice și sociale, dar și intrarea societății românești într-o nouă etapă a evoluției sale istorice. Parada costumelor tradiționale românești, a elementelor identitare tradiționale, adunate din toate zonele țării, a impresionat-o în mod special pe regină: „Un spectacol fără

³Maria, Regina României, *Povestea vieții mele*, vol. II, Iași, Editura Tipo Moldova, 2017, pp.266-267.

⁴Diana Mandache, *Capitole târzii din viața mea. Memorii redescoperite*, vol. IV Regina Maria – „Povestea vieții mele”, traducere de Valentin Mandache, București, Editura Allfa, 2007, p. 96.

sfârșit de minunate costume populare, specifice fiecărui district, pentru că România, asemenea Iugoslaviei, era un tărâm al costumelor populare. (...) costumele sau acoperămintele capului unora dintre femei aminteau surprinzător de vremurile Evului Mediu, de coafurile, broboadele și pălăriile strămoșilor”.⁵ Au fost admirate piesele de port de sărbătoare, în general piese lucrate manual cu multă migală și dăruire, care reflectă năzuința poporului român pentru frumos, exprimând totodată rafinamentul estetic al artei tradiționale. Costumul popular de sărbătoare era folosit la joc, la sărbători, la nunți etc. După Primul Război Mondial, costumul popular purtat până atunci de către membrii societății tradiționale rămâne doar în uzul cotidian al persoanelor vârstnice, devenind un veșmânt ceremonial.

⁵*Ibidem*, p. 98.

În capitolele târzii din viața sa, regina Maria își amintește, referitor la eleganța și distincția hainelor de sărbătoare feminine: „Miresele jucau un rol proeminent în aceste parade țărănești; ele aveau cele mai strălucitoare costume, iar coafurile și podoabele capului luau cele mai fantastice forme și dimensiuni. Tinerele fete de măritat dintr-un anumit cătun purtau jerbe enorme de flori din țesătură de lână prin care erau trecute panglici viu colorate, asta în timp ce părul era împletit strâns la spate în plete fine care luaseră ore întregi să fie făcute”⁶.

⁶*Ibidem*, p. 99.

Unicitatea costumului popular românesc a făcut ca acesta să fie respectat, apreciat și, mai ales, purtat cu onoare de către numeroși membri ai Casei Regale, mai ales ca însemn al realizării Marii Uniri în anii începutului de secol al XX-lea. Acesta va reprezenta întotdeauna frumusețea civilizației românești și va vorbi cu demnitate despre particularitățile națiunii române.

3. Colecționari de artă populară, în particular de costume populare, ai secolului al XXI-lea

Astăzi asistăm la un reviriment al costumului popular, odată cu revitalizarea unor elemente de cultură populară în cadrul unor mișcări socio-culturale precum Ziua lei Românești (24 iunie), inițiată de un grup de iubitori ai costumului popular intitulat „La Blouse Roumaine”, o comunitate pe Facebook. Sărbătoarea a fost inițiată în anul 2013 de comunitatea „La Blouse Roumaine”, care a dorit ca bluza tradițională românească împreună cu tradiția noastră moștenită din timpuri imemorabile să devină un adevărat brand de țară, recunoscut în întreaga lume. Chiar denumirea comunității reprezintă de fapt titlul unui tablou realizat de pictorul francez Henri Matisse care realiza o imortalizare aiei românești – „La blouse roumaine”, 1940 – creația fiind expusă la Muzeul Național de Artă Modernă din Paris.

Așadar, există astăzi numeroși colecționari de costume populare, particularitățile modului de a colecționa variind de la un colecționar la altul. Astfel, varietatea costumelor, a îmbinării pieselor din regiuni etnografice identificate reprezintă un patrimoniu privat ce merită investigat. Voi descrie în cele ce urmează câteva colecții și colecționari a căror pasiune merită reținută.

Colecția domnului Nicolae Tolbaru este complexă, cuprinde artă populară, dar și costume populare mai vechi sau mai noi. Pensionar, rezident în București, și-a dorit să păstreze atmosfera casei din Tetoiu, județul Vâlcea în parametrii tradițiilor reinventate. Conceptul *Aici ca la bunici!* integrează spații dedicate colecției de artă populară – amintiri, obiecte, gadgeturi de odinioară, mecanisme vechi, piese uitate de comunitatea de azi, dar iată un trecut recuperat într-o viață trăită ca la țară, cu țesături depozitate cu grijă, cu un țesut funcțional și utilizat frecvent de familie. Nicolae Tolbaru recuperează un orizont important pentru memoria colectivității.

Un alt colecționar este D.I., medic stomatolog din București. Fascinată de costumul popular, colecționează ii, vâlnice, fote, costume populare coerente din punct de vedere al provenienței zonale etnografice. Are multiple pasiuni – pictura (făcând adeseori comparații între anumite costume populare și tablouri ale artiștilor consacrați ce reprezintă anumite porturi populare), bijuteriile (adoră paftalele, completează unele costume populare cu ele, acolo unde este cazul).

Un al treilea colecționar ce merită toată atenția este Magda S., pensionară; a lucrat în cadrul armatei și locuiește în Timișoara. Aceasta face o distincție clară între ceea ce este unic, original, vechi, autentic și refuză să colecționeze noutăți. Colecția sa cuprinde costume populare diverse, dar mai ales costume din Banat, costume de sărbătoare foarte bine conservate și inventariate.

Camelia Soare este din Pitești, pensionară. A colecționat de-a lungul timpului ii, fote, marama din zona Argeșului. Are o colecție impresionantă de artă populară și intenționează să organizeze un muzeu în locul natal.

Există tineri colecționari de costume populare, așa cum s-au remarcat și în expoziția din Muzeul Etnografic al Transilvaniei, la Cluj. Muzeul Etnografic al Transilvaniei, instituție publică de cultură care funcționează sub autoritatea Consiliului Județean Cluj, a organizat expoziția „Tineri colecționari din România”, în anul 2017. Expoziția a cuprins piese de port, podoabe, documente fotografice și țesături ale unor colecționari din diverse zone ale României:

Ligia Alexandra Bodea - Muzeul de Artă Populară „Ligia Alexandra Bodea” din localitatea Iaz cuprinde elemente reprezentative de port și țesături din zona etnografică Sălaj, subzona Valea Barcăului.

Deborah Faoro - Asociația Creative Transylvania deține o colecție de costume și obiecte etnografice din zona Avrig, județul Sibiu, datând din perioada interbelică.

Marius Matei - Colecția etnografică Marius Matei cuprinde peste 2500 de piese, precum: ansambluri vestimentare, podoabe, documente fotografice și textile de interior reprezentative pentru subzonele etnografice: Timișoara, Lugoj, Buziaș, Deta-Ciacova și Sânnicolau Mare. Toate piesele au fost atent achiziționate după criterii foarte stricte, precum statutul social, starea civilă, specificul locului, datând din perioada anilor 1860-1945.

Maria Sorana Copil - Colecția își propune să surprindă etapele vieții unei femei, în casa dintr-un sat din Țara Binșului (Valea Crișului Negru, Bihor): confecționarea unui costum pentru mers la biserică și purtat în zile de sărbătoare, confecționarea unui costum pentru fata din casă (fiica sau nepoata) și confecționarea unui costum menit să fie purtat la propria înmormântare.

Patricia Tomas - Colecția cuprinde obiecte vestimentare aparținând zonei Submeseș, mai exact din satul Marin, județul Sălaj și surprinde o imagine a lumii țărănești de la mijlocul secolului al XX-lea, în care statutul social și apartenența etnică aveau un rol deosebit de important.

Laura Diaconu - Colecția de artă populară Laura Diaconu cuprinde ansambluri vestimentare din diverse zone etnografice ale țării. Este o colecție de suflet, un amalgam de trăiri, sentimente, dragoste și talent. Piesele au fost atent selecționate în timp, după criterii stricte, dar care să îmbine deopotrivă tipicul, evoluția și frumusețea fiecărei zone, statutul social sau starea civilă a posesoarei. Regăsim în colecție piese vestimentare de sărbătoare din perioada sfârșitului de secol al XIX-lea și începutului de secol al XX-lea.

Paic Sebastian - Colecția etnografică a Asociației „Zestrea” cuprinde peste 1000 de piese de port și diverse obiecte din inventarul gospodăriei țărănești, din 50 de zone etnografice din toată țara, cele mai vechi dintre acestea datând de la sfârșitul secolului al XIX-lea.

Flocea Silviu Darius - Colecția este compusă din piese ce provin din subzona etnografică a Câmpulungului Moldovenesc, parte integrantă a costumului de Bucovina și Moldova. Piesele sunt o mostră a portului de la munte din perioada secolului al XX-lea - fază intermediară dintre costumul tradițional arhaic și cel contemporan; ele sunt rezultatul

mozaicului etnic și cultural caracteristic Bucovinei de altă dată.

Boriceanu Gabriel - Colecția Etnografică Gabriel Boriceanu cuprinde elemente de port țărănesc românesc și al minorităților din sudul Transilvaniei, propunându-și să urmărească evoluția în timp de la sfârșitul secolului al XIX-lea și raporturile dintre diferitele comunități, de la poalele Munților Făgăraș înspre Țara Bârsei, Mărginimea Sibiului și zona Târnavelor.

O situație deosebită din punct de vedere cultural, social, dar și economic o reprezintă regiunea Bihor, din România. Aici există numeroși artizani locali care duc tradiția portului bihorean mai departe. Casa de modă Dior s-a inspirat din elementele costumului popular local și a realizat piese de îmbrăcăminte ce poartă amprenta locală a Bihorului. Revista de modă Beau Monde a sesizat acest lucru și a început să promoveze pe un site de internet, dar și prin scurte filmulețe pe Youtube, tradiția și meșterii populari din Bihor, în intenția de a salva tradiția locală pe de o parte și pentru a-i încuraja și economic pe artizani, deveniți *designeri*.

Pe lângă meșterii autentici ai costumelor populare, au luat naștere numeroase mișcări urbane, intitulate *Șezători* (din Oltenia, București, Cluj, Brașov, Basarabia etc), în cadrul cărora sunt descifrate modele autentice de ii sau alte elemente de port popular, și astfel, numeroase doamne fascinate de costumul popular, îl readuc în contemporaneitate cu măiestrie și har.

4. Concluzii:

Observăm cum numeroși factori converg în contemporaneitate înspre salvagardarea costumului popular, fie intact, așa cum a rezistat din trecut până în zilele noastre – în colecții private, fie inovativ, prin iscusința unor maeștri ce recompun costumul popular de astăzi, în diferite regiuni din România. Fenomenul a depășit granițele ruralului și iată-l promovat și în urban, în diferite contexte ce implică moda. În acest studiu am trasat doar câteva linii de cercetare, însă fenomenul este atât de complex, încât merită o abordare mult mai amănunțită pe viitor.

Bibliografie

1. Duicu, Ioana Gabriela, *Podoaba de influență balcanică, între portul popular și elită*, în Anuarul Institutului de Etnografie și Folclor „Constantin Brăiloiu, serie nouă, tomul 26, 2015.

2. Mandache, Diana, *Regina Maria, Poveste vieții mele. Volumul IV. Capitole târzii din viața mea. Memorii redescoperite*, București, Editura Alfa, 2007.

3. Maria, Regina României, *Povestea vieții mele*, vol. II, Iași, Editura Tipografica Moldova, 2017.